

บทที่ ๖

การผลิตรายการวิทยุชุมชน

เค้าโครงเรื่อง

๑. การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวตั้ง
๒. การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวนอน
๓. แมทริกการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการผลิต

สาระสำคัญ

๑. การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวตั้ง ได้แก่ การผลิตรายการข่าวสารชุมชน (Community News) การผลิตรายการมีความเป็นกลาง (Balancing Views) การผลิตรายการศาสนาและวัฒนธรรม (Coverage of Religious and Cultural Events) การผลิตรายการการเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Election Broadcasts) การผลิตรายการการความรู้ (Educational Broadcasts) รวมทั้ง การสำรวจผู้รับสาร (Audience Surveys)

๒. การผลิตรายการวิทยุแบบแนวนอน (Horizontal) เป็นการร่วมมือร่วมใจระหว่างสถานีกับผู้ฟัง หรือสมาชิกในชุมชนร่วมกัน กำหนดรายการ และกลยุทธ์ หรือเทคนิคการผลิต การนำเสนอ หรือ การมีส่วนร่วม

๓. แมทริก (Two way Matrix) ระหว่าง หน้าที่วิทยุชุมชนและประเภทการพัฒนาชุมชน เพื่อพิจารณาขั้นแรก ในการเลือกสรรคัดสรรเนื้อหา และดำเนินในขั้นต่อไป เป็นการเลือกแบบนำเสนอ เป็นการนำเอาหน้าที่สื่อมวลชนมาประกอบการพิจารณา ได้แก่ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ ความเข้าใจ การให้ความคิดหรือความตระหนัก การให้บันเทิง และการให้การโฆษณาหรือรณรงค์

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

๑. อธิบายการผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวตั้งได้
๒. อธิบายการผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวนอนได้
๓. จำแนกแมทริกการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการผลิตได้

การผลิตรายการวิทยุชุมชน

การผลิตรายการวิทยุชุมชน มีแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ การผลิตวิทยุชุมชนแบบแนวตั้ง การผลิตวิทยุชุมชนแบบแนวนอน และแมทริกการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการผลิต

๑. การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวตั้ง

ในการผลิตรายการวิทยุชุมชน แบบแนวตั้ง หมายถึง การกำหนดแบบรายการ ประเภท รายการ และอื่น ๆ กำหนดโดยทีมงาน หรือผู้บริหารสถานี ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ระดับต่าง ๆ ดังได้กล่าว ถึงแนวทางต่าง ๆ ในบทที่ ๒ และบทที่ ๓ เป็นการกำหนดสำหรับสถานี วิทยุกระจายเสียง โดยทั่วไป อาจเป็นสถานีเชิงพาณิชย์ หรือสถานีสาธารณะ หรือสถานีระดับชาติ ต่อไปนี้สำหรับ วิทยุชุมชน เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับการผลิตแบบแนวตั้ง หรือแนวตั้ง (Vertical) ได้แก่ การผลิตรายการข่าวสารชุมชน (Community News) การผลิตรายการมีความเป็นกลาง (Balancing Views) การผลิตรายการศาสนาและวัฒนธรรม (Coverage of Religious and Cultural Events) การผลิตรายการการเลือกตั้งท้องถิ่น (Local Election Broadcasts) การผลิตรายการ การความรู้ (Educational Broadcasts) รวมทั้งการสำรวจผู้รับสาร (Audience Surveys)

๑.๑ การผลิตรายการข่าวชุมชน

ข่าวชุมชน เป็นเนื้อหาที่เอกภาพและเข้มแข็งที่ทำให้สถานีวิทยุชุมชน สามารถต่อสู้ กับสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ หรือสถานีของรัฐบาล หรือสถานีระดับชาติ ได้ จะต้องจำไว้ ว่าข่าวของ วิทยุ ชุมชน แตกต่างกับสื่อกระแสหลัก หรือสถานีระดับชาติ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องที่โดดเดี่ยว หรือเสนอเพียงเหตุ การณ์แต่ลำพัง หากแต่จะเป็นส่วนหนึ่งของข่าวที่ได้รับการติดตาม รวมทั้งจะ ได้รับการสนับสนุน ในความก้าวหน้าและการพัฒนาในชุมชน ปกติการเสนอข่าวท้องถิ่น ในบริบท ของกระบวนการ ที่เป็นวิถีชีวิตของวิทยุชุมชน การรวบรวมข่าวท้องถิ่น ไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะมีข้อ จำกัดเรื่องการขนส่ง การเดินทาง หน่วยถ่ายทอดเคลื่อนที่เป็นเรื่องที่ยุ่งยากมาก ดังนั้น แนวคิดการใช้อาสาสมัครในชุมชน การใช้โทรศัพท์ติดตามตัว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการรายงานข่าว

วิทยุชุมชนหลายแห่ง นำเสนอข่าวจากจดหมายข่าว ไปปลิว หรือจข่าวแจก เช่น จาก ข่าวภูมิภาค ข่าวภายในประเทศและข่าวนานาชาติ แหล่งข่าวต่าง ๆ จากสื่อกระแสหลัก

สถานีวิทยุระดับชาติ หนังสือพิมพ์ หรือสถานีโทรทัศน์ระดับชาติ ในบางกรณีอาจเชื่อม ถ่ายทอด จากสถานีวิทยุเชิงพาณิชย์ หรือนำมาออกอากาศซ้ำ บางกรณีวิทยุชุมชนอาจจัด การวิเคราะห์ ข่าวจากผู้ฟัง เพื่อออกอากาศด้วยการใช้โทรศัพท์สนทนาร่วมกันวิเคราะห์ ๒-๓ สาย เป็นต้น

๑.๒ การผลิตรายการต้องมีความเป็นกลาง

วิทยุชุมชน จะเชื่อมต่อให้มีการสนทนา และการโต้เถียงที่มีมุมมอง แนวคิด ที่ต่างกัน ถือว่าเป็นการนำไปสู่ประชาธิปไตย

การสร้างความสะดวกในเรื่องทักษะที่หลากหลาย อาจเรียกขานว่า โอกาสและเวลา แห่งความเท่าเทียม ที่นำเสนอออกอากาศ

๑.๓ การผลิตรายการทางศาสนาและวัฒนธรรม

หน้าที่ของศาสนาในชุมชน เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเช่นกัน ในชุมชนที่มี หลายศาสนา สถานีวิทยุควรจะทำขั้นตอนที่จำเป็นอย่างมีเหตุผล ที่จะทำให้ความแตกต่างของ สถาบันทางศาสนาทั้งหลาย ได้ดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น

เพื่อที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จที่กล่าวนี้ โดยให้ผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ ได้เข้ามา ประชุมตกลงและแนะนำในกาออกอากาศของสถานี ฉะนั้น พื้นฐานรายการทางศาสนาควรมุ่ง ส่งเสริมสร้างเสริมความกลมกลืน การบูรณาทางศาสนา หลีกเลียงความเชื่อทางศาสนาทั้งหลาย

๑.๔ การผลิตรายการ การเลือกตั้งท้องถิ่น

ในบางประเทศได้กำหนดเป็นกฎหมายให้สถานีวิทยุชุมชน จะต้องมีภาระหน้าที่ใน ทางการเมืองในทุก ๆ กรณี ขณะที่บางประเทศ ให้มีการรณรงค์ระหว่างการเลือกตั้ง การบริหาร วิทยุชุมชนจะต้องพิจารณาอย่างระมัดระวังเกี่ยวกับกฎหมายเฉพาะ การเป็นเครื่องมือ การเลือกตั้ง

ถ้าหากวิทยุชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรณรงค์ทางการเมือง สิ่งสำคัญจะต้องไม่ เป็นสมาชิกหรือเป็นพรรคการเมือง หรือไม่ใช่ผู้สมัครเลือกตั้ง ที่มีส่วนได้ หรือส่วนเสีย ระบบต้อง โปร่งใส ในการให้โอกาส และเวลาในความเท่าเทียมกัน แก่พรรคการเมือง และผู้สมัครเลือกตั้ง ในการนำเสนอและประโยชน์ต่าง ๆ ในการออกอากาศ

๑.๕ การผลิตรายการทางการศึกษา หรือโรงเรียนทางอากาศ

วิทยุชุมชนได้ตัดสินใจ เพื่อเอาการศึกษาหรือให้ความรู้ความเข้าใจออกอากาศ เช่น รายการเพื่อชาวนาในเรื่องเทคนิคการเกษตร หรือ รายการเพื่อคุณแม่ ในเรื่องการดูแลทารกและเด็กและการโภชนา เพราะฉะนั้นการจะนำรายการให้ความรู้ความเข้าใจ ออกอากาศ ที่จะให้ประสบผล สำเร็จนั้น ขึ้นอยู่กับว่ารายการให้ความรู้ความเข้าใจ ให้กับผู้ใหญ่อย่างไร จึงจะเหมาะสม ในจุดเริ่ม ต้นจะต้องระมัดระวังในเรื่องเนื้อหาที่จะออกอากาศนั้น และขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมของการอบรม ความต้องการและความสามารถ ทั้งหลายของผู้ผลิตรายการ

การผลิตรายการการศึกษา จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อวิทยุชุมชน รวมทั้งควร ได้รับการแนะนำและสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) ที่สามารถ ให้ความมั่นใจในความสำเร็จของรายการ รายการให้ความรู้ความเข้าใจจะต้องปรับปรุงการ ดำรงชีวิตทั้งหลายนั้น มันมาจากวัตถุประสงค์ของวิทยุชุมชน รายการที่จะนำเสนอเนื้อหาควรสร้าง ในหลายแบบ (Formats) ได้แก่ การรายงาน (Reportage) การสัมภาษณ์ (Interview) การถามตอบ (Question/Answer sessions) การอภิปราย (Discussion) การบันเทิง (Entertaining) การละคร (Drama) เป็นต้น

๑.๖ การผลิตรายการควรมีการสำรวจผู้รับสาร

วิทยุชุมชน ได้รับการตอบกลับที่ดีจากผู้รับสาร ผ่านทางจดหมาย โทรศัพท์ รวมทั้ง การเข้ามาเยี่ยมสถานีหรือห้องส่ง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการประเมินประการหนึ่ง ที่จะให้ได้ ข้อมูลที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ดี เพื่อให้ได้ภาพที่แท้จริงทั้งหมด สถานีวิทยุ จะต้องออก สสำรวจเพื่อที่จะให้ได้คำตอบที่มีค่า เช่น

- ๑.๖.๑ ความน่าเชื่อถือของสถานีต่อผู้ฟัง เป็นอย่างไร
- ๑.๖.๒ สถานีเป็นแหล่งข้อมูลที่ยอมรับได้หรือไม่
- ๑.๖.๓ ภาพพจน์และสถานภาพของทีมงาน ในมุมมอง หรือในสายตา ของชุมชนนั้น คืออะไร
- ๑.๖.๔ สถานีได้ให้ข้อมูลและวัสดุเพื่อการพัฒนา นั้นได้ต่อยอดอะไร แก่ชุมชน
- ๑.๖.๕ ผู้ฟังได้รับข้อมูลแล้ว เขาทำอะไรกับข้อมูลที่ได้รับนั้น เขาใช้มัน เก็บมันส่งผ่านไปยังผู้อื่นต่อ หรือค้นหาเพิ่มเติม

๑.๖.๖ ผลกระทบอะไรบ้างที่มีต่อชุมชน การเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง
เป็นผลมาจาก วิทยุชุมชน

ในทำนองเดียวกัน ข้อมูลเชิงปริมาณ ว่าจำนวนผู้มีเท่าไรที่รับฟังสถานี เปรียบ
เทียบกับสถานีอื่น และจำนวนมากเพียงใดที่รับฟังรายการเฉพาะรายการใดรายการหนึ่ง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๑

จงบรรยาย การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวตั้ง โดยละเอียด

๒. การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวนอน

การผลิตรายการวิทยุแบบแนวนอน (Horizontal) เป็นการร่วมมือร่วมใจระหว่างสถานี
กับผู้ฟัง หรือสมาชิกในชุมชนร่วมกัน กำหนดรายการ และกลยุทธ์ หรือเทคนิคการผลิต
การนำเสนอ หรือ การมีส่วนร่วม ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ในบทที่ ๕

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๒

จงบรรยาย การผลิตวิทยุชุมชน แบบแนวนอน โดยละเอียด

๓. แมทริกการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการผลิต

จากตาราง หน้าต่อไป เป็นตารางแบบสองทาง หรือ แมทริก (Two way Matrix) ระหว่าง
หน้าที่วิทยุชุมชนและประเภทการพัฒนาชุมชน เพื่อพิจารณาขั้นแรก ในการเลือกสรร คัดสรรเนื้อหา

ประเภทการพัฒนาชุมชน หน้าที่วิทยุชุมชน	ด้านที่อยู่อาศัย	ด้านอาหาร โภชนาการ	ด้านสุขภาพอนามัย	ด้านอาชีพ	ด้านสิ่งแวดล้อม
	แมตริกการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนกำหนดวัตถุประสงค์				
๑. สะท้อนและส่งเสริม เอกลักษณ์					
๒. สะท้อนและส่งเสริม อัตลักษณ์					
๓. สะท้อนและส่งเสริม วัฒนธรรม					
๔. สร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย					
๕. จัดหารายการและเนื้อหารายการที่หลากหลาย					
๖. สนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย					
๗. ส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาล					
๘. สนับสนุนการมีส่วนร่วม					
๙. จัดบริการสังคม					
๑๐. จัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์					

ใช้ตัวอย่าง ในภาคผนวกแทน
แทนภาพนี้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๓

นักศึกษามีความเข้าใจแมตริกการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการผลิต อย่างไร อธิบาย

จากตาราง หน้าที่แล้ว ในแนวนอนเป็นประเภทการพัฒนาชุมชน ได้แก่ การพัฒนาชุมชนด้านที่อยู่อาศัย การพัฒนาชุมชนด้านอาหารและโภชนาการ การพัฒนาชุมชนด้านสุขภาพอนามัย การพัฒนาชุมชนด้านอาชีพ และการพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ในแนวตั้งเป็นหน้าที่วิถุชุมชน ได้แก่ การสะท้อนและส่งเสริมเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความคิดเห็นที่หลากหลาย การจัดการรายการและเนื้อหารายการที่หลากหลาย การสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตย การส่งเสริมการปกครองธรรมาภิบาล การสนับสนุนการมีส่วนร่วม การจัดบริการสังคม และการจัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยนำทั้ง ๒ แนวมาเข้าตาราง เพื่อลากเส้นในใจจากบนลงล่างและจากซ้ายไปขวา ในแต่ละแถวและแต่ละสละตม (คอลัมน์) จะได้จุดร่วม นับรวมกันได้ ๕๐ จุด (ตาราง ๑๐ X ๕) เช่น ตัวอย่าง

จุดที่หนึ่งใช้สัญลักษณ์ ก นับจากบนสุด (แนวตั้ง)และ ซ้ายสุด (แนวตั้ง) เป็นจุดเชื่อมของสะท้อนและส่งเสริม เอกลักษณ์ กับ ด้านที่อยู่อาศัย

จุดสุดท้าย ใช้สัญลักษณ์ ฮ นับจากล่างสุด (แนวตั้ง)และ ขวาสุด (แนวตั้ง) เป็นจุดเชื่อมของจัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กับ ด้านสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ให้พิจารณาว่า จุดเชื่อมอะไร ที่จำเป็นและสำคัญ แล้วลำดับความจำเป็นและความสำคัญ ซึ่งบางจุดไม่จำเป็นและไม่สำคัญ บางจุดมีความจำเป็นแต่ไม่สำคัญ เมื่อเทียบกับจุดอื่น บางจุดไม่มีความจำเป็นแต่มีความสำคัญ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาแล้ว ให้กาเครื่องหมายไว้ เครื่องหมายอะไรก็ได้ ให้เราเข้าใจ จากนั้นจะได้จุดจำนวนหนึ่ง จากให้ลำดับความสำคัญ โดยใส่ตัวเลขลงไป หมายเลขน้อยหมายถึง ความจำเป็นและความสำคัญ เป็นอันดับแรก หรืออันดับที่ ๑ ทำไปเรื่อย ๆ จนครบตามที่ได้กาเครื่องหมายไว้

จากนั้นนำไปดำเนินการต่อใน ตารางหน้าต่อไป เพื่อจัดอีกว่าจะทำการเผยแพร่อย่างไร เมื่อพิจารณาจากหน้าที่สื่อมวลชน (ดูตาราง หน้าต่อไป)

หน้าที่ยุทธศาสตร์ชุมชน กับ ประเภทการพัฒนาชุมชน	หน้าที่สื่อมวลชน				
	ให้ความรู้	ให้ความรู้ความเข้าใจ	ให้ความคิดความตระหนัก	ให้กำลังใจ เติบโต	ให้ข้อเสนอแนะ
ข้อ. ลำดับความจำเป็นและความสำคัญ มาลงข้างนี้ (อาจมีมากกว่า ๑ หน้ากระดาษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพิจารณาหน้าที่แล้ว)					
๑.					
๒.					
๓.					
๔.					
๕.					
๖.					
๗.					
๘.					
๙.					
๑๐.					
๑๑.					
๑๒.					
๑๓.					
๑๔.					
๑๕.					
๑๖.					
๑๗.					
๑๘.					

ใช้ตัวอย่าง ในภาคผนวกแทน
แทนภาพนี้

จากตารางหน้าที่แล้ว เพื่อนำผลจาก การพิจารณา ระหว่างหน้าที่วิทยุชุมชน กับประเภท การพัฒนาชุมชน แล้วนำมาพร้อมกับ หน้าที่สื่อมวลชน ได้แก่ การให้ข่าวสาร การให้ความรู้ ความเข้าใจ การให้ความคิด หรือความตระหนัก การให้บันเทิง และการให้ การโฆษณา หรือรณรงค์ ว่า จะนำเสนอในรายการโดยใช้หน้าที่ใด เพื่อจะได้กำหนดวัตถุประสงค์ แล้วกำหนดเนื้อหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกลุ่มเป้าหมาย หรือกลุ่มผู้ฟัง และประการสำคัญสอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน เพราะที่เริ่มต้นด้วย การนำประเภทการพัฒนาชุมชนมาเป็นประเด็น สำคัญมาพิจารณา

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๔

นักศึกษามีความเข้าใจ การวิเคราะห์เนื้อหา ๓ มิติอย่างไร อธิบาย